

Харківська
державна
зооветеринарна
академія

Інформаційно-
бібліотечний
центр

Мусій Іванович Книга

(1903-1994)

доктор сільськогосподарських наук,
професор

Член-кореспондент ВАСГНІЛ і УААН,
видатний вчений в галузі молочного
господарства,
технології молока і молочних продуктів

ХАРКІВ 2014

Міністерство аграрної політики та продовольства України

Харківська державна зооветеринарна академія

Інформаційно-бібліотечний центр

Мусій Іванович Книга

Бібліографічний покажчик наукових праць

за 1934-1991 роки

Укладач: З.І. Шакула

Редактор: Г.В. Свириденко

Харків 2014

Книга Мусій Іванович : біобібліографічний покажчик наукових праць за 1934-1991 роки / укладач З. І. Шакула ; редактор Г. В. Свириденко, технічний редактор Т. О. Зінченко ; Інформаційно-бібліотечний центр ХДЗВА. – Харків, 2014. – 43 с.

Біобібліографічний покажчик відображає наукову діяльність доктора сільськогосподарських наук, професора, Члена-кореспондента ВАСГНІЛ і УААН видатного вченого в галузі молочного господарства, технології молока і молочних продуктів. У виданні представлені основні віхи життя, науково-виробничої та організаційної діяльності видатного вченого, талановитого організатора та новатора в удосконаленні навчального процесу вищої школи, чудового педагога. Працюючи на посаді ректора інституту М. І. Книга очолив масштабну працю по перетворенню учбово-дослідного господарства в дослідний полігон, де відпрацьовувались нові системи ведення господарства, особливо тваринництва. Завдяки його діяльності було розроблено та введено 1957 року новий навчальний план підготовки спеціалістів зооінженерного факультету.

М.І. Книга - автор більш ніж 150 робіт наукового, навчального, начальсько-методичного та науково-методичного змісту. Основний напрям наукової роботи – мінливість хімічного складу та біохімічних властивостей молока корів під впливом годівлі. Наукова школа фахівців Мусія Івановича у галузі молочного скотарства представлена 18 кандидатами сільськогосподарських наук.

Видання призначене для вчених, аспірантів та магістрантів, спеціалістів агропромислового комплексу, студентів вищих навчальних закладів та коледжів відповідних профілів.

ВНЕСОК ПРОФЕСОРА М. І. КНИГИ В РОЗВИТОК ТВАРИННИЦТВА ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Життя Мусія Івановича Книги зайняло майже все двадцяте сторіччя (1903-1994 рр.). Найбільш вразливими споминами, що знайшли місце в його автобіографії – це побиття пліткою, коли в 1917 році був наймитом в поміщика, комсомольські справи, які поєднувалися з повсякденною працею та навчанням. Навчався він натхненно. Після закінчення Старомерчанської агрономічної школи (1922 р.), Харківського зоотехнічного інституту (1926 р.), Харківського молочно-зоотехнічного інституту (1930 р.) М.І. Книга самовіддано працював в господарствах, точніше вже студентом він працював агротехніком, а потім агрономом-зоотехніком, а в 1929 році приймав участь в проектуванні Харківського молокозаводу.

В 1930 році М. І. Книга став аспірантом, з цього часу і до останніх літ він вів дослідницьку та наукову справу. Перша кандидатська дисертація була виконана на тему: “Вплив кальцію та фосфору на кількість та якість молока”, а в 1955 році – докторська дисертація “Значення цукру корму для лактації корів”. Він опублікував більше 300 наукових праць і підготував більше 30 кандидатів наук.

В 20-х роках він визначив необхідність азотного компонента добрив в перший рік посіву конюшини, люцерни. Вів також польові дослідження з житом, просом, суданською травою. В 30-х роках М. І. Книга захопився інтенсифікацією молочного господарства. Результати відносно маложирних сирів (опубліковані в першому томі збірника праць Харківського зоотехнічного інституту в 1935 році) сьогодні в ринкових умовах є актуальними, адже саме подібні сири, за оцінкою служби маркетингу, є найбільш корисними для здоров'я людей та конкурентоспроможними продуктами. На цю ринкову продукцію сьогодні орієнтуються молочні заводи. Ще в 1934 році він довів, що використання ацидобутирметричного методу визначення молочного жиру не дасть точного аналітичного

результату і дає відхилення до 10 %. Нині постановою Кабінету Міністрів України затверджені для визначення жиру гравіметричний та тетраметричний методи. Слід зазначити, що визначення хімічного складу продуктів, включаючи білок, жири дороговартісний захід, який сягає більше 700 грн за кожне дослідження.

Його пропозиція відносно фосфорно-мінеральних домішок при годівлі корів збільшує перетравність протеїну та клітковини. Ним також встановлене оптимальне співвідношення протеїну та цукру в кормах і доведена доцільність використання для цього цукрових буряків.

Результативна наукова праця на користь сільському господарству була оцінена науковцями. Він був вибраний членом-кореспондентом ВАСГНІЛ, а також отримав нагрудний знак Української Радянської енциклопедії, в якій опублікована сторінка про заслуги професора Книги.

Працюючи на посаді директора (потім ректора) інституту з 1946 до 1962 року М. І. Книга очолив масштабну працю по перетворенню учбово-дослідного господарства в дослідний полігон, де відпрацьовувались нові системи ведення господарства, особливо тваринництва. Земельна площа збільшилась з 555 до 1320 га, було проведено землеустрій, введені польові та прифермські сівозміни: на першому відділенні освоєно восьмипільну, а на другому - дев'ятипільну сівозміну.

Завдяки добрій технологічній оснащеності (кожен рік учгосп отримував нову техніку – трактори, комбайни, обробну техніку), високому рівню агротехніки, особливо використанню органо-мінеральних добрив, учгосп з кожним роком підвищував урожайність всіх сільськогосподарських культур.

В учгоспі сформовано стадо корів – 120 голів та утримувалось 190 голів молодняка. Стадо не мало інфекційних хвороб, хоча в 1946 році тварини хворіли туберкульозом та бруцельозом. Дотримання оздоровчих методів господарювання дало добрі наслідки, в 1946 році був прийнятий план оздоровлення гурту худоби – це ізоляція хворих тварин, окреме

вирощування. Наш вчений, завідувач кафедри годівлі сільськогосподарських тварин професор П. Д. Пшеничний ввів термін “викохування” (забутий народний) молодняку, обов’язкова пастеризація молока, дворазова за рік санітарна обробка всього поголів’я, бракування тварин з підозрою на хворобу. Обов’язково враховувалась повноцінна годівля, добрі умови утримання протягом року. Системний підхід, в сучасному інформаційному полі, виключив рецидиви захворювань. Причому на дотримання жорстких правил були мобілізовані всі працівники учгоспу, викладачі і студенти.

Комплексна дія всіх названих чинників привела до значного підвищення результатів господарської діяльності. Якщо в 1948 році молочна продуктивність корів становила 2529 кг за рік, то в 1956 році вона досягла 4830 кг. Жирність молока за лактацію від корів симентальської породи становила 4,05 відсотків. В подальшому зростали як кількість корів, так і валове виробництво молока. Якщо в 1956 році на 100 га сільськогосподарських угідь вироблялось 419 ц молока, то в 1961 році – 694 ц. Слід зазначити, що в подальшому зростання поголів’я тварин не давало можливості бракувати їх і вже через два роки (М. І. Книга уже не керував інститутом) показники тваринництва погіршились, виникла складна епізоотична ситуація, яка потім долалась неефективно.

Завдяки діяльності ректора М. І. Книги було розроблено новий навчальний план підготовки зооспеціалістів, який отримав схвалення МСГ СРСР, і був введений в 1957 році (він опублікований в Збірнику праць ХЗІ, т. ІХ). В гострих дискусіях народилась програма трудової кваліфікованої фахової підготовки студентів.

При збереженні обсягів лекцій та лабораторно-практичних занять значно збільшена практика студентів, яку вони проходили в навчально-дослідному господарстві. Вона займала 37 тижнів, або 14,7 відсотків загального часу навчання, а разом з переддипломною практикою складала 61 відсоток по відношенню до навчального часу. Графіком навчального плану передбачалось чередування на практиці курсів або потоків студентів. На

навчальну практику в учгоспі відводилось: на першому курсі 6 тижнів, другому – 16, третьому – 10, четвертому – 4. Кожен студент за час практик пробував свої сили та вміння на всіх виробничих ділянках в усіх галузях рослинництва та тваринництва в усі пори року. Я, наприклад, коли був студентом, приймав участь на першому курсі в косінні та скиртуванні сіна, косінні пшениці та переробці її на току, косінні та силосуванні кукурудзи, удобренні мінеральними добривами, посіву озимих культур. На старших курсах працював на молочній та свинарських фермах, конюшні, обслуговував молодняк великої рогатої худоби, виконував ряд робіт на гужовому транспорті, будував приміщення. Всі тваринницькі об'єкти стали виробничими лабораторіями кафедр. Більшість студентів приймали участь в досліджах, які проводились на фермах.

Студенти працювали безпосередньо на робочих місцях, успішно освоювали навички доїння корів, отримання приплоду від свиноматок, переробки молочної продукції на інститутському молокозаводі. Студенти значно краще, ніж працівники, освоювали як техніку, так і технологію виробництва (М. І. Книга дуже ревносно відносився до використання терміну “технологія”. На конференції молодих вчених 7 січня 1968 року він підкреслював, що технологія – це процес виробництва, переробки та збереження продукту і перетворення його в споживчу вартість).

Таким чином, завдяки науковій та управлінській діяльності М. І. Книги Харківський зооветеринарний інститут став інноваційним як з впровадження наукових досліджень так і з підготовки кваліфікованих фахівців. Це важливо в історичному аспекті та доцільно для використання на сучасному етапі діяльності академії.

А.Я. Лисенко, кандидат економічних наук, доцент ХДЗВА

ЖИЗНЕННЫЙ ПУТЬ ПРОФЕССОРА

МОИСЕЯ ИВАНОВИЧА КНИГИ

В истории зоотехнической науки среди корифеев-ученых достойное место занимает Книга Моисей Иванович – доктор сельскохозяйственных наук, профессор, член-корреспондент ВАСХНИЛ, член-корреспондент УААН. 28 августа 2003 года исполнилось 105 лет со дня рождения Моисея Ивановича Книги – крупного ученого, исследователя в области технологии молока и молочных продуктов, талантливого организатора по подготовке высококвалифицированных специалистов для животноводческой отрасли страны.

М. И. Книга родился в селе Ковеги Валковского уезда Харьковской губернии в крестьянской семье. Его отец, Иван Дмитриевич, работал на железной дороге, а мать, Варвара Григорьевна, вела домашнее хозяйство и воспитывала детей. Мальчик Моисей был одиннадцатым ребенком в семье. Трудные условия жизни семьи заставили одиннадцатилетнего подростка работать по найму у помещика Кенига. Судьба юного Моисея во многом была похожа на судьбу его деда – Дмитрия, крепостного крестьянина, работающего у князя Голицина. Он прослужил 25 лет в царской армии, и в этот период фамилию Дмитрия Книженко армейские писаки сократили до слова Книга.

После Октябрьской революции М. И. Книга окончил трехлетнюю школу, а в 1923 году – Мерчанский агротехникум. В том же году он поступил в Харьковский зоотехнический институт, который окончил в 1926 году с присвоением квалификации агронома-зоотехника.

Три года М. И. Книга работал в Дергачах главным зоотехником и главным агрономом. Продолжая образование, в 1930 году окончил молочно-технологический факультет при Харьковском зоотехническом институте, получил квалификацию инженера-технолога молочного производства.

Такая комплексная и всесторонняя агро-зоо-технологическая подготовка сыграла положительную роль в формировании М. И. Книги как специалиста и в дальнейшем его становлении как ученого.

С 1930 по 1933 годы М. И. Книга учился в аспирантуре при Харьковском зоотехническом институте системы Всеукраинского института сельскохозяйственной аспирантуры. В 1939 году защитил кандидатскую диссертацию на тему «Влияние минеральной подкормки на состав молока» в совете Харьковского ветеринарного института. В этом же году ВАК СССР утвердил М. И. Книгу в звании доцента по кафедре «Технология молока».

Педагогической деятельностью М. И. Книга начал заниматься в 1931 году в Харьковском зоотехническом институте в должности ассистента, а с 1933 по 1941 годы и с 1946 по 1974 годы руководил кафедрой технологии продуктов животноводства Харьковского зоотехнического института, а позже Харьковского зооветеринарного института. По совместительству выполнял обязанности заместителя директора института по учебной и научной работе (1938-1939 гг.), а в 1946 году возглавлял деканат зоотехнического факультета.

В годы войны (1941-1942 гг.) работал заведующим зоовет. участка в Воронежской области, а 1943-1946 годы служил в советской армии – преподавателем социально-экономических дисциплин в военных учебных заведениях.

С 1946 по 1962 год М. И. Книга был ректором Харьковского зоотехнического института, а позже Харьковского зооветеринарного института. В эти годы М. И. Книга много сделал для развития института и учебно-опытного хозяйства. Было построено студенческое общежитие на 450 мест, два жилых дома для сотрудников института, детский сад, баня-прачечная, стадион, насосная станция. В учебно-опытном хозяйстве – новые животноводческие помещения, учебную конюшню, мастерские, гараж. Несмотря на большие объемы организационно-хозяйственных работ, М. И. Книга целенаправленно вел научные исследования. В 1955 году

М. И. Книга защитил докторскую диссертацию по теме «Материалы о значении сахара корма для лактации коров» и ВАК СССР в 1956 году выдал М. И. Книге диплом доктора сельскохозяйственных наук и утвердил в ученом звании профессора по кафедре «Технология продуктов животноводства и зоогигиена». В этом же году профессора Книгу М. И. избирают член-корреспондентом ВАСХНИЛ и рекомендуют в состав национального комитета по молочному делу. Многолетние, научно-обоснованные, глубокие исследования по решению проблем молочного хозяйства проводились профессором Книгой М.И. и его учениками по схеме – растения – корм – животное – молоко – молочные продукты. М. И. Книга создал при кафедре научно-исследовательскую лабораторию и учебно-опытный молокозавод и на их базе проводились многогранные лабораторные исследования. Профессор М. И. Книга опубликовал более 300 научных работ, в том числе учебники, монографии, методические рекомендации, брошюры и подготовил 18 кандидатов наук, последователей профессора М. И. Книги – его научная школа.

Профессор М. И. Книга внес большой вклад в сельскохозяйственное производство, внедрив результаты опытно-экспериментальных исследований. Им разработаны методы повышения качества молока при чистопородном разведении и в итоге создали в учхозе Харьковского зооветеринарного института племзавод симментальской породы с продуктивностью коров 4800 кг молока и содержания жира 4,2 %. Министерство сельского хозяйства Украины апробировало эту работу и в 1961 году утвердило названный племзавод. Работа по созданию племзавода высокопродуктивного скота отмечена золотой и большой серебряной медалями ВДНХ.

Профессором М. И. Книгой экспериментально доказана необходимость нормирования сахара в кормовых рационах. Установлена оптимальная сахарная нагрузка 150-160г сахара сочных кормов на 1кг молока. В этой связи определено оптимальное сахаропротеиновое отношение

на уровне 1.4-1.6. Такое сахаропротеиновое отношение при даче коровам фосфорсодержащих добавок повышает коэффициент полезного действия корма на 10-12 %. В молоке повышается содержание жира и казеина на 0,3-0,4 %.

Экспериментально изучено влияние добавок, содержащих фосфор на молочную продуктивность коров, состав и технологические свойства молока. Научно обоснована и экспериментально проверена на практике эффективная структура силосно-корнеплодных и силосно-жомовых рационов кормления коров для получения молока высокого качества. Изучены процессы формирования питательного достоинства сочных кормов в зависимости от удобрения почвы и влияния таких кормов на биологические свойства молока. На основании экспериментальных исследований изложены биохимические основы изменчивости состава молока. Установлена фенотипическая изменчивость для молочного жира – 15-35 %, казеина – 10-15 %, лактозы – 0,5-2 %. Для практики племенного дела показано, что только процентное содержание в молоке жира и казеина может служить показателем эффективности селекции. Разработан и рекомендован производству объективный метод определения степени фальсификации молока водой. Разработаны методы теххимического контроля технологии сыра.

За успехи в развитии высшего зоотехнического образования и зоотехнической науки М. И. Книга награжден орденами Ленина, Трудового Красного Знамени, Знак Почета, медалью за трудовую доблесть, медалями за победу в Великой Отечественной войне, за доблестный труд в ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина, медалями ВДНХ: малой золотой, двумя большими серебряными, тремя бронзовыми, значком за заслуги в области высшего образования.

В повседневной жизни М. И. Книга отличался высокими моральными принципами, строгим и принципиальным характером, целеустремленностью и последовательностью в науке и своих поступках, не имел вредных

привычек. Он был хорошим семьянином, любил своих сыновей. Тепло и внимательно относился к студенческой молодежи.

Профессор Моисей Иванович Книга – это пример целеустремленного ученого исследователя, талантливый организатор высшей школы, великолепный педагог высоко эрудированный, высоконравственный наставник, частица истории Харьковской государственной зооветеринарной академии.

Работы профессора Моисея Ивановича Книги – это золотой фонд зоотехнической науки, это ступень для возрождения и расцвета молочной отрасли в сельском хозяйстве Украины.

Иванов Л. М., кандидат сельскохозяйственных наук, доцент

Прудников В. Г., доктор сельскохозяйственных наук, профессор

Галат Б. Ф., кандидат сельскохозяйственных наук, доцент

Харьковская государственная зооветеринарная академия

*Шевченко И. М., кандидат сельскохозяйственных наук, старший
научный сотрудник Белгородской ГСХА*

*Тендитник В. С., кандидат сельскохозяйственных наук,
профессор Полтавской государственной аграрной академии*

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

доктора сільськогосподарських наук, професора

Мусія Івановича Книги

28 серпня 1903	Народився в селі Ков'яги Валківського повіту Харківської губернії
1914-1917	Працює на поміщика Кеніга
1917-1920	Учень трирічної школи
1920-1922	Учень Старомерчанської агрономічної школи
1923-1926	Студент Харківського зоотехнікуму за профілем «агроном-зоотехнік»
1926-1929	Головний агроном-зоотехнік в Дергачівському районному зоотехнічному відділі Харківської області
1929	Участь у проектуванні Харківського молокозаводу
1928-1930	Студент факультету молочного господарства Харківського молочно-зоотехнічного інституту. Присвоєна спеціальність «інженер-технолог молочного виробництва»
1930	Головний зоотехнік Новоіванівського цукрового комбінату Богодухівського району Харківської області
1930-1933	Аспірант Харківського молочно-зоотехнічного інституту (1932 року йому надано назву Харківський зоотехнічний інститут) системи Всеукраїнського інституту сільськогосподарської аспірантури
1931	Розпочав педагогічну діяльність на кафедрі біохімії і технології молока і молочних продуктів на посаді асистента
1933-1941	Завідувач кафедри технології продуктів тваринництва

1938-1939	Заступник директора ХЗІ з навчальної та наукової роботи
1939	Захист кандидатської дисертації на тему «Влияние кальция и фосфора рациона на количество и состав молока». Присуджено вчений ступінь кандидата сільськогосподарських наук. Присвоєно вчене звання доцента кафедри Технології молока
1941-1942	Завідувач зооветеринарної ділянки (Воронезька область)
1943 – квітень 1946	Політпрацівник, викладач соціально-економічних дисциплін у навчальних закладах Радянської Армії
1946	Очолив деканат зоотехнічного факультету
Серпень 1946-1960	Ректор ХЗІ
1960-1962	Ректор ХЗВІ
1946-1973 (1974)	Завідувач кафедри технології продуктів тваринництва і зоогієни (з 1959 кафедри технології продуктів тваринництва) ХЗІ, ХЗВІ
1950-1970	Виконуються широкомасштабні комплексні дослідження по вивченню взаємозв'язків факторів зовнішнього середовища в природно-біологічній системі: ґрунт-рослина-корм-тварина-молоко-молочні продукти
1955	Захист докторської дисертації на тему «Значення цукру корму для лактації корів»
1956	Присуджено вчений ступінь доктора сільськогосподарських наук. Присвоєно вчене звання професора. Обраний членом-кореспондентом ВАСГНІЛ
1957	Включений до складу національного комітету СРСР із молочної справи
1963-1973	Науковий керівник Науково-дослідної лабораторії з технології молока

1984-1987	Науковий консультант кафедри технології продуктів тваринництва
1991	Обраний членом-кореспондентом УААН
30 квітня 1994	Помер на 91 році життя. Похований на Малоданилівському цвинтарі Дергачівського району Харківської області

Основний напрям наукової роботи – мінливість хімічного складу та біохімічних властивостей молока корів під впливом годівлі. Він вивчив та впровадив у практику тваринництва нормування цукру, пектину, протеїну, фосфору та сірки в раціонах молочної худоби, визначив цукро-протеїнове співвідношення, запропонував норми перетравного жиру. Науково обґрунтував та експериментально перевірів ефективну структуру силосно-коренеплодних та силосно-жомових раціонів корів.

М.І. Книга вніс значний вклад у відбудову й розвиток інституту і навчальних господарств у післявоєнні роки, зокрема у створення унікального навчально-дослідного племінного заводу з розведення худоби симентальської породи та навчально-дослідного заводу молокопродуктів продуктивністю 1000 л молока на добу.

За значний вклад у розвиток науки та підготовку спеціалістів-тваринників нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медалями «За трудову доблесть», «За перемогу над Німеччиною», «Ветеран праці». Нагороджений ВДНГ СРСР малою золотою медаллю, двома великими срібними та трьома бронзовими медалями, значком за заслуги в області вищої освіти. На фасаді головного навчального корпусу ХДЗВА встановлена меморіальна дошка з написом «Мусій Іванович Книга – член-кореспондент ВАСГНІЛ і УААН, професор, працював ректором Харківського зоотехнічного, зооветеринарного інституту з 1946 по 1962 роки».

ХРОНОЛОГІЧНИЙ СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ

1934

1. *Підручник* з техмінімуму для доярки / М. І. Книга, В. Т. Левандовський. – К. : Держсільгоспвидав УРСР, 1934. – 70 с.

1935

2. *Данные* химического контроля производства маложирных сыров / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1935. – Т.1. – С. 75-104.
3. *Підручник* по техмінімуму / М. І. Книга. – К. : Держсільгоспвидав УРСР, 1935. – 75с.

1936

4. *Підручник* для доярки / М. І. Книга. – К. : Держсільгоспвидав УРСР, 1936. – 86 с.

1937

5. *Як визначити* процент жиру в молозиві / М. І. Книга // Соціалістичне тваринництво. – 1937. – № 10. – С. 56.
6. *Як визначити* якість молока / М. І. Книга. – К. : Держсільгоспвидав УРСР, 1937. – 67с.

1938

7. *Ацидобутирометрія* з сульфатною кислотою питомої ваги нижче 1.81 / М. І. Книга // Соціалістичне тваринництво. – 1938. – № 11. – С. 62-63.
8. *Вплив* мінеральних речовин на молочну продуктивність корів / М. І. Книга // Соціалістичне тваринництво. – 1938. – № 7. – С. 42-44.
9. *О влиянии* кислотности молока на результаты бутирометрии / М. И. Книга // Вопросы питания. – 1938. – № 2.

1939

10. *Влияние* кальция и фосфора рациона на количество и состав молока : дис. ... канд. с.-х. наук / М. И. Книга ; Харьковский ветеринарный институт. – Х., 1939.

11. **Влияние** минеральной подкормки, содержащей кальций и фосфор, на продукцию и состав молока / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1939. – Т. 2. – С. 127-166.

12. **К вопросу** изменений показателей ацидобутирометрического метода Гербера в зависимости от удельного веса молочного жира / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1939. – Т. 2. – С. 167-172.

13. **Методи** підвищення жирномолочності молока / М. І. Книга. – К. : Радянська Україна, 1939. – 45 с.

14. **Соотношение** между удельным весом, содержанием жира и количеством сухого остатка в молоке / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1939. – Т. 2. – С. 172-184.

1947

15. **Визначення** вмісту жиру у вершках / М. І. Книга // Соціалістичне тваринництво. – 1947. – № 10. – С. 47-48.

1949

16. **Молочные** продукты / М. И. Книга // Колхозная производственная энциклопедия. – 1949. – Т. 1. – С. 457-462.

1951

17. **Расчет** выхода сыра по степени использования сухого вещества / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1951. – Т. 6. – С. 56-59.

1952

18. **Повышение** качества молока при скармливании лактирующим коровам сахаристых кормов / М. И. Книга // Советская зоотехния. – 1952. – № 9. – С. 23-31.

1953

19. **Изменение** в составе молока коров в течение суток / М. И. Книга // Животноводство. – 1953. – № 6. – С. 113-120.

1954

20. **Особенности** изменений качества молока при скармливании лактирующим коровам кормов, содержащих крахмал и сахар / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1954. – Т. 7. – С. 3-16.
21. **Сравнительное** влияние сочных кормов – картофеля, кормовой и сахарной свеклы – на состав и свойства молока / М. И. Книга. – Х., 1954. – 14 с.

1955

22. **О некоторых** факторах обуславливающих суточный ритм лактации / М. И. Книга // Сборник докладов 3-го Всесоюзного совещания по молочному делу. – 1955. – С. 113-119.

1956

23. **Изменение** качества молока под влиянием углеводов корма / М. И. Книга // Проблемы повышения молочной продуктивности и жирномолочности крупного рогатого скота. – М., 1956. – С. 140-150.
24. **Использование** молочными коровами азота корма при разной насыщенности рациона сахаром / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1956. – Т. 8. – С. 19-26.
25. **Молочная** продуктивность помесных остфризо-симментальских коров / М. И. Книга, А. Л. Бабак, Г. Г. Хмелик // Межвузовская научная конференция по совершенствованию пород продуктивных сельскохозяйственных животных : тезисы докладов. – Х., 1956. – С. 26-30.
26. **Повноцінна** годівля – основа підвищення удоїв та жирності молока / М. І. Книга // Соціалістичне тваринництво. – 1956. – № 1. – С. 7.
27. **Секреция** молочного жира при разном составе углеводов корма / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1956. – Т. 8. – С. 5-18.

1957

28. **Изменение** состава молочного жира за лактационный период коров / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1957. – Т. 9. – С. 121-128.
29. **Институт** к 40-летию Великой Октябрьской социалистической революции / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1957. – Т. 9. – С. 3-16.
30. **Молоко** и молочные продукты / М. И. Книга // Колхозная производственная энциклопедия. – 2-е изд. – К., 1957. – С. 86-89.

1958

31. **Велика** рогата худоба / М. І. Книга // Довідник зоотехніка. – К., 1958. – Розд. 3. – С. 91-200.
32. **За рівномірне** виробництво молока протягом року / М. І. Книга // Соціалістичне тваринництво. – 1958. – № 8. – С. 22-25.
33. **Как устранить** сезонные колебания в производстве молока / М. И. Книга // Молочное и мясное животноводство. – 1958. – № 9. – С. 12-15.
34. **Качество** молочного жира в зависимости от углеводного состава корма / М. И. Книга // Доклады Всесоюзной конференции по молочному делу. – 1958.
35. **Коренное** улучшение подготовки ученых зоотехников / М. И. Книга // Животноводство. – 1958. – № 9. – С. 82-86.
36. **Оптимальное** количество жира в корме для получения высокой продукции / М. И. Книга // Животноводство. – 1958. – № 6. – С. 54-58.
37. **Продукция** и состав молочного жира в зависимости от количества жира в корме / М. И. Книга // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1958. – № 8. – С. 67-74.
38. **Состав** триглицеридов молока в зависимости от количества жира и углеводов в корме / М. И. Книга, А. Л. Бабак, Г. Г. Хмелик // Молочная промышленность. – 1958. – № 7. – С. 32-33.

1959

39. *Ацидофильно-дрожжевое* молоко в рационах телят / М. И. Книга, А. Л. Бабак // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1959. – № 10. – С. 54-59.
40. *Влияние* жира и углеводов корма на состав триглицеридов молока (на англ. языке) / М. И. Книга // Доклады XV Международного конгресса по молочному делу. – Лондон, 1959. – Т. 1. – С 218-224.
41. *Изменение* жира молока в зависимости от количества протеина и жира в корме / М. И. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1959. – № 11. – С. 3-6.
42. *Количество* и состав жира молока как показатель оптимальной обеспеченности лактирующих коров жиром в корме / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1959. – Т. 10. – С. 39-46.
43. *Методи* підвищення жирномолочності молока / М. І. Книга. – К., 1959. – 39 с.
44. *О преодолении* сезонных колебаний производства доброкачественного молока / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1959. – Т. 10. – С. 23-27.
45. *Учебно-производственный* процесс института / М. И. Книга // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Х., 1959. – Т. 10. – С. 3-9.
46. *Шляхи* підвищення виробництва молока / М. І. Книга // Досягнення науки і передового досвіду в сільському господарстві. – 1959. – С. 231-243.

1960

47. *Молочна* справа / М. І. Книга. – К. : Держсільгоспвидав, 1960. – 154 с.
48. *Продукція* молочного жиру залежно від періоду лактації та поживних речовин корму / М. І. Книга // Вісник сільськогосподарської науки. – 1960. – № 2. – С. 31-35.
49. *Склад* молока як показник ступеня забезпеченості корів протеїном / М. І. Книга // Вісник сільськогосподарської науки. – 1960. – № 10. – С. 57-61.

1961

50. **Велика** рогата худоба / М. І. Книга // Довідник зоотехніка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 1961. – Розд. 2. – С. 66-178.
51. **Використання** цукрових буряків і гички на корм худобі / М. І. Книга // Вісник сільськогосподарської науки. – 1961. – № 9. – С. 72-80.
52. **Використання** цукрових буряків на корм худобі / М. І. Книга, В. Я. Максаков. – К. : Держсільгоспвидав, 1961. – 50 с.
53. **Влияние** мочевины кормового рациона на состав и технологические свойства молока / М. И. Книга [и др.] // Молочная промышленность. – 1961. – № 4. – С. 33-34.
54. **Молочная** продуктивность, качество молока, масла и сыра при скармливанні коровам карбамида / М. И. Книга // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1961. – № 10. – С. 78-82.
55. **Повноцінна** годівля – основа високої якості молока / М. І. Книга // Соціалістичне тваринництво. – 1961. – № 8. – С. 25-28.
56. **Сахарная** свекла в рационе молочных коров / М. И. Книга // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1961. – № 6. – С. 42.
57. **Состав** и технологические свойства молока при скармливанні коровам карбамида / М. И. Книга // Пути увеличения производства и снижения себестоимости продуктов животноводства. – Х., 1961. – С. 8-11.
58. **Состав** корма, как фактор количественных и качественных изменений молочного жира по периодам лактации / М. И. Книга // Сборник докладов Всесоюзной конференции по молочному делу посвященной 100-летию со дня рождения Ав. А. Калантара / Ереванский зоовет. институт. – Ереван, 1961. – С. 41-45.
59. **Цукрові** буряки в раціонах корів і відгодовуваних свиней / М. І. Книга // Соціалістичне тваринництво. – 1961. – № 4. – С. 28-30.

1962

60. **Лактація** / М. І. Книга // Українська радянська енциклопедія. – К., 1962. – Т. 7. – С. 558.

61. **О соотношении** в рационах коров кукурузного силоса и сахарной свеклы в зонах сыроварения / М. И. Книга, И. А. Бузун // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1962. – № 7. – С. 85-90.

62. **Повышение** качества молока полноценным кормлением коров / М. И. Книга // Научные труды зоотехнического факультета / ХЗВИ. – К., 1962. – Т. 11. – С. 119.

63. **Сахарная** свекла в кормовых рационах / М. Книга // Молочное и мясное скотоводство. – 1962. – № 10. – С. 8-10.

64. **Сахарная** свекла в рационах силосного типа кормления коров / М. И. Книга // Животноводство. – 1962. – № 10. – С. 28-32.

1963

65. **Жирномолочне** стадо сименталів / М. І. Книга, О. Я. Попов // Соціалістичне тваринництво. – 1963. – № 8. - С. 44-47.

66. **Качество** молока в зонах сырного производства / И. А. Бузун, М. И. Книга // Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных : научные труды зоотехнического факультета / ХЗВИ. – К., 1963. – Т. 1 (12). – С. 7-15.

67. **Мочевина** в рационах дойных коров и влияние ее на состав и технологические свойства молока / М. И. Книга, С. Т. Клиценко // Доклады Всесоюз. акад. с.-х. наук. – 1963. – Вып. 1. – С. 38-40.

68. **Опыт** выведения жирномолочного стада симментальской породы при внутрипородном разведении / М. И. Книга, А. Я. Попов // Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных : научные труды зоотехнического факультета / ХЗВИ. – К., 1963. – Т. 1 (12). – С.15-22.

1964

69. **Главные** факторы кормления коров, влияющие на качество натурального молока / М. И. Книга // Проблемы ветеринарной санитарии. – М., 1964. – С. 96-103.

70. **Использование** подсвинками протеина корма под влиянием тканевых и молочно-сывороточных препаратов / М. И. Книга, А. Л. Бабак // Доклады ВАСХНИЛ. – 1964. – Вып. 8. – С. 32-36.
71. **Нормирование** протеина и фосфора молочным коровам / М. И. Книга // Вопросы теории и практики кормления с.-х. животных. – М., 1964.
72. **Обмен** минеральных веществ и их изменение в молоке коров при жомово-силосном типе кормления / Б. Ф. Галат, М. И. Книга // 3-я республ. науч. конференция по физиологии и биохимии с.-х. животных : тезисы докладов (27-29 мая 1964 г.) / Укр. НИИ физиологии и биохимии с.-х. животных. – Львов, 1964. – С. 62-64.
73. **Підвищення** жирності молока / М. І. Книга. – К. : Держсільгоспвидав УРСР, 1964. – 82 с.
74. **Підвищення** якості молока раціональним співвідношенням кормів / М. І. Книга, І. А. Бузун // Вісник сільськогосподарської науки. – 1964. – № 4. – С. 87-94.
75. **Повышение** продуктивности и жирномолочности скота симментальской породы созданием надлежащих условий внешней среды / М. И. Книга // Повышение жирномолочности крупного рогатого скота. – К., 1964. – С. 131-140.
76. **Цукристі** соковиті корми в годівлі тварин / М. І. Книга, М. М. Книга. – К. : Урожай, 1964. – 84 с.
77. **Цукрові** буряки для годівлі корів / М. І. Книга // Календар колгоспника на 1964 рік. – К., 1964. – С. 133.

1965

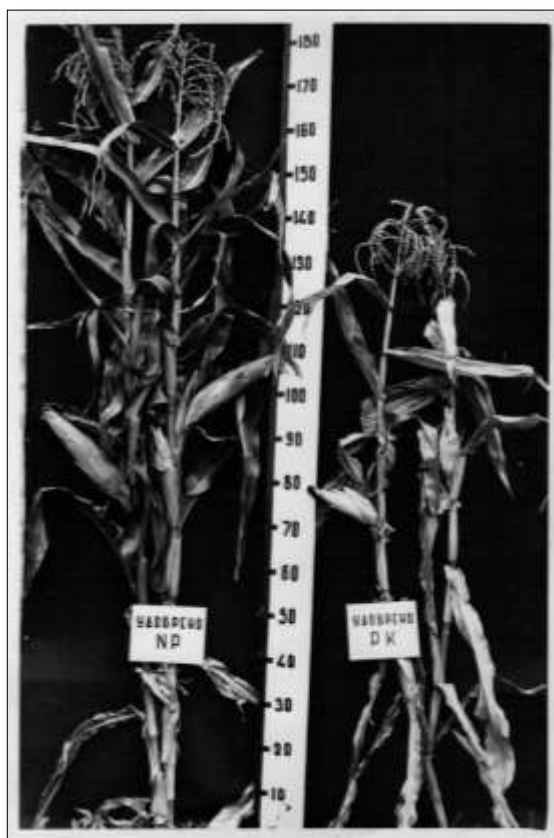
78. **Влияние** минеральных подкормок, содержащих фосфор и серу, на казеиновые фракции молока / В. В. Змиев, М. И. Книга // IX Менделеевский съезд по общей и прикладной химии, секция химизации животноводства : рефераты докладов и сообщений № 3. – М., 1965. – С. 70-71.

79. **Влияние** подкормок, содержащих фосфор и серу, на состав и технологические свойства молока / М. И. Книга // Корма и кормление сельскохозяйственных животных. – К., 1965. – Вып. 5. – С. 60-64.
80. **Использование** молочными коровами протеина в зависимости от соотношения кальция и фосфора в корме / М. И. Книга // Материалы Третьей Всесоюзной конференции по физиологическим и биохимическим основам повышения продуктивности с.-х. животных. – Боровск, 1965. – С. 256-257.
81. **Повышение** жирномолочности коров факторами внешней среды / М. И. Книга // Молочно-мясное скотоводство. – К., 1965. – Вып. 2. – С. 29-35.
82. **Повышение** качества молока рациональным соотношением питательных веществ в корме / М. И. Книга // Корма и кормление с.-х. животных. – К., 1965. – Вып. 4. – С. 16-24.
83. **Состав** и свойства различных типов молока / И. А. Бузун, М. И. Книга // IX Менделеевский съезд по общей и прикладной химии, секция химизации животноводства : рефераты докладов и сообщений № 6. – М., 1965. – С. 61-63.
84. **Эффективное** соотношение кальция и фосфора в силосно-корнеплодных рационах для молочных коров / М. И. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – М., 1965. – Вып. 8. – С. 27-31.

1966

85. **Биохимические** основы изменчивости состава молока / М. И. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – М., 1966. – Вып. 4. – С. 25-30.
86. **Значение** кормления, содержания и отбора животных в оздоровлении стада, неблагополучного по туберкулезу и бруцеллезу / М. И. Книга // Проблемы иммунитета сельскохозяйственных животных. – М., 1966. – С. 442-450.
87. **Изменения** в составе молока при заболевании коров ящуром / М. И. Книга, И. А. Бузун // Отчетная научная конференция Харьковского зооветеринарного института за 1965 год : тезисы докладов. – Х., 1966. – С. 60.

88. **Кормовые** факторы, обуславливающие качество молока для сыроделия / М. И. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1966. – Вып. 9. – С. 24-29.
89. **Повышение** молочной продуктивности скота и качества молока при чистопородном разведении / М. И. Книга // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1966. – № 1. - С. 32-37.
90. **Состав** кукурузы как корма для молочных коров в зависимости от удобрений вносимых в почву / М. И. Книга // Отчетная научная конференция Харьковского зооветеринарного института за 1965 год : тезисы докладов. – Х., 1966. – С. 59.

1967

91. **Биохимические** показатели лактации коров при ящуре / М. И. Книга // Сборник докладов пленума (отделения животноводства ВАСХНИЛ), Омск июль 1967 г. – Омск, 1967.

92. **Влияние** режима и условий ухода на жирномолочность коров / М. И. Книга, В. В. Бахрушин // Молочно-мясное скотоводство. – К., 1967. – Вып. 8. – С. 87-90.
93. **Вплив** сезонності отелень корів на молочну продуктивність та якість молока / М. І. Книга, В. В. Бахрушин // Вісник сільськогосподарської науки. – 1967. – №7. – С. 97-100.
94. **Динамика** азотсодержащих веществ силосной кукурузы в зависимости от удобрения почвы / М. И. Книга, Н. М. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1967. – № 8. – С. 25-28.
95. **Качество** молока и молочного жира при скармливанні лактируючим коровам кормов, богатых сахаром / М. И. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1967. – № 5. – С. 23-25.
96. **О некоторых** факторах изменчивости удоя и жирности молока у коров симментальской породы / М. И. Книга // Молочно-мясное скотоводство. – К., 1967. – Вып. 8. – С. 111-115.
97. **Продуктивность** сахарной и кормовой свеклы / М. И. Книга, В. И. Гриненко // Сахарная свекла. – 1967. – № 1.
98. **Связь** между структурой кормовых рационов и пригодностью молока для технологии сыра / М. И. Книга // Научные труды Харьковского зооветеринарного института. – Х., 1967. – Т. 2(13). – С. 3-11.
99. **Сравнительная** оценка питательности сахарной и кормовой свеклы / М. И. Книга, В. И. Гриненко // Доклады ВАСХНИЛ. – 1967. – № 2. – С. 27-30.
100. **Эффективные** приемы увеличения продуктивности коров и повышения качества молока в условиях интенсификации молочного скотоводства / М. И. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1967. – № 10. – С. 26-29.

1968

101. **Качество** молока в зависимости от обеспеченности коров переваримым протеином и фосфором / М. И. Книга // Материалы научной конференции Харьковского зооветеринарного института : итоги научно-

исследовательской работы кафедр за 1967 год. – X. ; Лозовеньки, 1968. – С. 67-68.

102. **Методика** определения воды, попавшей в коровье молоко из внешней среды / М. И. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1968. – С. 27-29.

103. **Научные** исследования кафедры технологии по технологическим проблемам молочного хозяйства / М. И. Книга // Материалы научной конференции Харьковского зооветеринарного института : итоги научно-исследовательской работы кафедр за 1967 год. – X. ; Лозовеньки, 1968. – С. 64-67.

104. **Нормированное** соотношение питательных веществ в рационах молочным коровам для получения молока высокого качества / М. И. Книга // Научные труды Харьковского зооветеринарного института. – X., 1968. – Т. 3(19). – С. 57-62.

105. **Продуктивна** ефективність фосфору в раціонах лактуючих корів / М. І. Книга // Фізіологія і біохімія с.-г. тварин : матеріали четвертої республ. наук. конф. (Львів, 1968). – К., 1968. – С. 192-194.

106. *Содержание* лактозы в молоке коров разного периода лактации / М. И. Книга, В. С. Тендитник // Доклады ВАСХНИЛ. – 1968. – № 4. – С. 27-29.

107. *Технологические* свойства молока и качества сыра при кормлении коров свеклой / М. И. Книга, И. М. Шевченко, В. И. Гриненко // Молочная промышленность. – 1968. – № 2. – С. 24-25.

1969

108. *Агробиологические* показатели оптимальных сроков уборки кукурузы на силос / М. И. Книга, Л. Н. Иванов, Н. М. Книга // Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных : научные труды Харьковского зооветеринарного института. – Х., 1969. – Т. 4(15). – С. 103-116.

109. *Биологическое* и технологическое свойство молока свертываться под действием сычужного фермента / М. И. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1969. – № 2. – С. 26-29.

110. *Динамика* накопления кукурузой калия и азотистых веществ в зависимости от удобрения почвы / М. И. Книга, Н. М. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1969. – № 5. – С. 5-8.

111. *Довідник* зоотехніка / за ред. В. М. Землянського. – 3-є вид., доп. і перероб. – К. : Урожай, 1969. – 582 с.

112. *Некоторые* проблемные вопросы технологии и производства молока / М. И. Книга // Технология производства молока и мяса в Европейской части СССР. – М., 1969. – С. 246-250.

113. *Сычужная* свертываемость молока в зависимости от сезона года и периода лактации / М. И. Книга, В. В. Бахрушин, И. М. Шевченко // Научные труды Харьковского зооветеринарного института. – Х., 1969. – Т. 4 (15). – С. 90-95.

114. *Формирование* урожая кукурузы на силос в зависимости от удобрения почвы / М. И. Книга, Н. М. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1969. – № 9. – С. 25-28.

1970

115. *Влияние* фотосинтеза на продуктивность кукурузы в зависимости от удобрения почвы / М. И. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1970. – № 2. – С. 11-14.
116. *Изменчивость* биохимических показателей состава молока и их значение для селекции в молочном скотоводстве / М. И. Книга // Генетика и новые методы селекции молочных пород скота. – М., 1970.
117. *Каротин* растений кукурузы в онтогенезе / М. И. Книга, Н. М. Книга // Кукуруза. – 1970. – № 2. – С. 26.
118. *Питательное* достоинство силоса из кукурузы разных сроков уборки и в зависимости от удобрения почвы / М. И. Книга, Л. Н. Иванов // Доклады Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук. – 1970. – № 9. – С. 21-23.
119. *Сера* в кукурузе и белковость корма / М. И. Книга, Н. М. Книга // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1970. – № 6. – С. 50-53.

120. *Содержание* протеина, фосфора и серы по фазам развития кукурузы в зависимости от удобрения почвы / М. И. Книга, Н. М. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1970. – № 12. – С. 2-4.

121. *Формирующее* влияние на молочную продуктивность коров сахара сочных кормов в сбалансированных рационах / М. И. Книга // Научные труды Харьковского зооветеринарного института. – Х., 1970. – Т. 5(16). – С. 179-184.

1971

122. *Більше* маси з гектара / М. Книга // Ленінський шлях. – 1971. – № 3. – 7 січня.

123. *Влияние* минеральных добавок, вносимых в молоко, на состав и качество сыра / М. И. Книга, В. С. Тендитник, И. М. Шевченко // Доклады ВАСХНИЛ. – 1971. – № 9. – С. 30-32.

124. *Динамика* клетчатки и лигнина по фазам развития кукурузы и в зависимости от удобрения почвы / М. И. Книга, Н. М. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1971. – № 11. – С. 5-6.

125. *Значение* питательности кукурузного силоса для продуктивности коров и качества молока / М. И. Книга // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1971. – № 4. – С. 43-50.

126. *Изменчивость* состава молока в зависимости от питательной структуры кормовых рационов / М. Книга // Сборник докладов межвузовской конференции по молочному делу. – Ереван, 1971. – С. 11-14.

127. *Способи* підвищення якості молока / М. І. Книга // Ленінський шлях. – 1971. – 6 лютого.

1972

128. *Значение* силосно-корнеплодного типа кормления при интенсификации мясо-молочного скотоводства Лесостепной зоны Украины / М. И. Книга // Доклады ВАСХНИЛ. – 1972. – № 3. – С. 21-23.

129. *Мінеральні* добрива і поживність кукурудзи / М. І. Книга // Тваринництво України. – 1972. – № 11. – С. 27-28.
130. *Оксидазы* кукурузы и корнеплодов / М. И. Книга, Н. И. Машкин // Доклады ВАСХНИЛ. – 1972. – № 6. – С. 2-4.
131. *Полимерные* углеводы кормовой и сахарной свеклы / М. И. Книга, А. П. Пахомов // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1972. – № 6. – С. 33-35.

1973

132. *Влияние* оксидаз корма на качество молока [коров] / М. И. Книга, Н. И. Машкин // Доклады Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук. – 1973. – № 1. – С. 27-29.
133. *Влияние* пектиновых веществ корма на свойства молока / М. И. Книга, А. П. Пахомов // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1973. – № 7. – С. 47-51.
134. *Влияние* серы корма на состав и технологические свойства молока / М. И. Книга, В. В. Змиев // Доклады Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук. – 1973. – № 8. – С. 26-28.
135. *Углеводный* состав кукурузы в онтогенезе и в зависимости от удобрения почвы / М. И. Книга, Н. М. Книга // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1973. – № 1. – С. 42-45.

1974

136. *Качество* сыра в зависимости от углеводного состава силосно-корнеплодных рационов скармливаемых коровам / М. И. Книга, В. Н. Пирков, А. В. Землякова [и др.] // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Х., 1974. – Т. 198. – С. 69-73.
137. *Силос* из кукурузы, выращенной на удобренной почве: его влияние на состав и технологические свойства молока / М. И. Книга, В. Н. Пирков // Доклады Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук. – 1974. – № 7. – С. 24-25.

1976

138. *А-витаминная* активность молока [коров] в зависимости от типа рационов / М. И. Книга, Ю. Н. Скоробагатова // Доклады Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук. – 1976. – № 5. – С. 24-25.

139. *Белковый* состав молока в зоне сыродельных заводов Белгородской области / М. И. Книга, Ю. Н. Скоробагатова // Молочная промышленность. – 1976. – № 3. – С. 15-17.

140. *Технология* молока и молочных продуктов: учебное пособие : в 2 ч. / М. И. Книга, В. В. Змиев ; ХСХИ.

Ч. 1. – 1976. – 102 с.

Ч. 2. – 1980. – 59 с.

1977

141. *Якість* молока залежно від поживності корму / М. І. Книга // Ленінський шлях. – 1977. – 17 лютого. – С. 3.

1978

142. *Вплив* соковитого корму на кількість і якість продукції / М. І. Книга, М. М. Книга, Б. Ф. Галат [та ін.] // Тваринництво України. – 1978. – № 7. - С. 38.

1979

143. *Биохимические* основы экономичной методики определения молочности и жирномолочности коров / М. И. Книга // Доклады Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук. – 1979. – № 11. – С. 37-38.

1980

144. *Влияние* пектинового комплекса кормовых корнеплодов на молочную продуктивность коров / М. И. Книга // Доклады Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук. – 1980. – № 11. – С. 29-31.

145. *Вплив* жиру кормів на жирність молока / М. І. Книга // Тваринництво України. – 1980. – № 7. – С. 14-15.

146. *Неотложные* проблемы повышения качества молока / М. И. Книга, А. П. Пахомов // Развитие молочного и мясного скотоводства в СССР / под ред. А. С. Всяких. – М., 1980. – С. 188-192.

147. *Силосно-коренеплідний* метод годівлі корів / М. Книга // Ленінський шлях. – 1980. – 17 травня.

1981

148. *Изменчивость* казеина в молоке в зависимости от обеспеченности кормовых рационов протеином, фосфором и серой / М. И. Книга // Доклады Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук. – 1981. – № 9. – С. 30-32.

1982

149. *Углеводный* комплекс кукурузы при выращивании ее на зеленый корм и силос в зависимости от внесения минеральных удобрений в почву / М. И. Книга, Н. М. Книга // Доклады Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук. – 1982. – № 8. – С. 12.

1983

150. *Формирование* минерального состава кукурузы, выращиваемой на силос и зеленый корм / М. И. Книга, Н. М. Книга // Доклады Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук. – 1983. – № 5. – С. 14-16.

1985

151. *Влияние* на качество молока азотистого состава кукурузы, выращиваемой на зеленый корм и силос / М. И. Книга, Н. М. Книга, Н. И. Машкин // Повышение продуктивности крупного рогатого скота : сб. науч. трудов Харьковского с.-х. института им. В. В. Докучаева. – Х., 1985. – Т. 313. – С. 56-62.

152. *Цукристі* корми замість концентратів / М. І. Книга // Тваринництво України. – 1985. – № 9. – С. 20-21.

1986

153. *Зелений* конвеєр і молоко / М. І. Книга // Ленінський шлях. – 1986. – 23 травня.

1988

154. *Чи* не занадто рано відмовились? / М. Книга // Ленінський шлях. – 1988. – 1 квітня.

1991

155. *Хто* захистить “Сименталку”? / М. Книга // Ленінський шлях. – 1991. – 7 травня.

НАУКОВА ШКОЛА М.І. КНИГИ

Школа фахівців Мусія Івановича у галузі молочного скотарства представлена його учнями - кандидатами сільськогосподарських наук. Дисертації виконані під керівництвом М.І. Книги:

1. **Хмелик Г. Г.** Состав и некоторые биологические свойства молока тяжеловозных кобыл в связи с условиями кормления : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук / Георгий Георгиевич Хмелик ; Харьковский зоотехнический институт. – Х., **1954**.

2. **Антипина М. П.** Изменение состава и свойств молока, симментальских, черно-пестрых и помесных коров при различных типах кормления : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук / Мария Павловна Антипина ; Донской с.-х. институт. – Новочеркасск, **1962**.

3. **Бузун И. А.** Изменение состава молока, качества сыра в условиях насыщенного силосного и жомового кормления коров : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук / Игорь Андреевич Бузун ; Донской с.-х. институт. – Новочеркасск, **1963**.

4. **Галат Б. Ф.** Качество и технологические свойства молока в зависимости от структуры силосно-кормовых рационов коров : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук / Борис Федорович Галат ; ХЗВИ. – Х., **1964**.

5. **Дмитровский Ю. Д.** Состав и технологические свойства молока коров при силосно-корнеплодных рационах с гороховой дертью : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук / Юрий Дмитриевич Дмитриевский ; ХЗВИ. – Х., **1965**.

6. **Змиев В. В.** Влияние на состав и технологические свойства молока минеральных добавок фосфора и серы в силосно-корнеплодные рационы коров : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук / Виктор Владимирович Змиев ; ХЗВИ. – Х., **1966**.

7. **Атраментова В. Г.** Сезонные изменения физико-химических свойств молочного жира в сырьевой зоне молочной промышленности Харьковской области : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук / Валентина Геннадиевна Атраментова ; ХЗВИ. – Х., **1967**.

8. **Бахрушин В. В.** Факторы, обуславливающие ритм качественных изменений молока : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук / Вальтер Васильевич Бахрушин ; ХЗВИ. – Х., 1967.

9. **Гриненко В. И.** Сравнительная продуктивность сахарной и кормовой свеклы и влияние их на состав и технологические свойства молока : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук / Владимир Иванович Гриненко ; ХЗВИ. – Х., 1967.

10. **Атраментов А. Г.** Пути повышения качества товарного молока и совершенствование молочного производства в Харьковской области Украинской ССР : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук : спец. 553 «Частная зоотехния» / Алексей Григорьевич Атраментов ; ХЗВИ. – Х., **1969**.

11. **Насонова М. Г.** Биологические свойства молока в условиях разного насыщения рационов сочными кормами : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук : спец. 553 «Частная зоотехния» / Майя Георгиевна Насонова ; ХЗВИ. – Х., 1969.

12. **Тендитник В. С.** Состав, технологические свойства молока и качества сыра в зависимости от периода лактации коров : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук : спец. 553 «Частная зоотехния» / Владимир Сергеевич Тендитник ; ХЗВИ. – Х., 1969.

13. **Иванов Л. Н.** Состав и технологические свойства молока при скармливании коровам силоса из кукурузы разных фаз вегетации : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук : спец. 06.553 «Частная зоотехния» / Леонид Николаевич Иванов ; ХЗВИ. – Х., **1971**.

14. **Машкин Н. И.** Оксидазы кормов и их влияние на состав и некоторые биологические свойства молока : дис. на соискание ученой

степени канд. с.-х. наук : спец. 06.02.04 «Частная зоотехния» / Николай Иванович Машкин ; ХЗВИ. – Х., 1972. – 21 с.

15. **Шевченко И. М.** Состав, технологические свойства молока и качество сыра в зависимости от сезона года при разной структуре кормовых рационов : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук : спец. 06.553 «Частная зоотехния» / Иван Матвеевич Шевченко ; ХЗВИ. – Х., 1972.

16. **Пахомов А. П.** Пектины корнеплодов, их влияние на состав и технологические свойства молока : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук : спец. 06.02.04 «Частная зоотехния» / Анатолий Павлович Пахомов ; ХЗВИ. – Х., 1973.

17. **Пирков В. Н.** Качество молока при скармливании коровам силоса и зеленой кукурузы, выращенной в условиях удобрения почвы : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук : спец. 06.553 «Частная зоотехния» / Виктор Николаевич Пирков ; ХЗВИ. – К., 1974.

18. **Скоробогатова Ю. Н.** Качество молока для производства сыра в условиях силосного типа кормления коров : дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук : спец. 06.553 «Частная зоотехния» / Юлия Николаевна Скоробогатова. – 1978.

ЛІТЕРАТУРА ПРО ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ М. І. КНИГИ

1. Книга Мойсей Іванович // Учені вузів Української РСР. – К., 1968. – С. 205-206.
2. Бать З. Професор [М. І. Книга] З. Бать // Ленінський шлях. – 1970. – 7 листопада.
3. Даниленко И. А. К 70-летию члена-корреспондента ВАСХНИЛ Моисея Ивановича Книги / И. А. Даниленко // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1973. – № 9. – С. 124.
4. Книга Моисей Иванович // Украинская советская энциклопедия. – К., 1981. – Т. 5. – С. 132.
5. Калашников А. П. К 80-летию члена-корреспондента ВАСХНИЛ Моисея Ивановича Книги / А. П. Калашников, А. П. Солдатов, Т. И. Белостоцкая // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1983. – № 8. – с. 152.
6. Книга М. И. (упоминается) // Сельская жизнь. – 1987. – 20 февраля.
7. К 85-летию члена-корреспондента ВАСХНИЛ Моисея Ивановича Книги / Л. К. Эрнест, А. П. Солдатов, В. Н. Старых [и др.] // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1988. – № 11. – С. 156.
8. Погожих Г. Одкровення від Мойсея / Г. Погожих // Вісті Дергачівщини. – 1992. – 15 лютого.
9. Книга М.І. : [біографія] // Вчені у галузі тваринництва. – К., 1999. – Кн. 2. – С. 169-171.
10. Научное наследие М. И. Книги (1903-1994), комплексные исследования и подготовка кадров // История зооинженерной науки и современность / Ю. Д. Рубан. – К., 2001. – С. 104-112.
11. Головка В. А. Харьковская научная школа молочных технологов члена-корреспондента ВАСХНИЛ и УААН, доктора сельскохозяйственных наук, профессора М. И. Книги / В. А. Головка, Б. Ф. Галат, Н. И. Машкин // Сучасні проблеми виробництва та переробки молока :

- матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження доктора с.-г. наук, професора, член-кореспондента ВАСГНІЛ і УААН М.І. Книги, 2-3 жовтня 2003 р. / ХДЗВА. – Х., 2003. – С. 4-13.
12. Иванов Л. Н. Моисей Иванович Книга – ученый, педагог, наставник / Л. Н. Иванов, Б. Ф. Галат // Сучасні проблеми виробництва та переробки молока : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження доктора с.-г. наук, професора, член-кореспондента ВАСГНІЛ і УААН М.І. Книги, 2-3 жовтня 2003 р. / ХДЗВА. – Х., 2003. – С. 15-18.
13. Лисенко А. Я. Внесок професора М. І. Книги в розвиток тваринництва та вищої освіти / А. Я. Лисенко // Сучасні проблеми виробництва та переробки молока : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження доктора с.-г. наук, професора, член-кореспондента ВАСГНІЛ і УААН М.І. Книги, 2-3 жовтня 2003 р. / ХДЗВА. – Х., 2003. – С. 19-22.
14. Рибальченко Р. К. Я знав Мусія Книгу / Р. К. Рибальченко // Сучасні проблеми виробництва та переробки молока : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження доктора с.-г. наук, професора, член-кореспондента ВАСГНІЛ і УААН М.І. Книги, 2-3 жовтня 2003 р. / ХДЗВА.– Х., 2003. – С. 151-153.
15. Жизненный путь профессора Моисея Ивановича Книги / Л. М. Иванов, В. Г. Прудников, Б. Ф. Галат [и др.] // Проблемы с.-г. производства на современном этапе та шляхи їх рішення : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 105-річчю з дня народження доктора с.-г. наук, професора, член-кореспондента ВАСГНІЛ і УААН М.І. Книги, 18-19 вересня 2008 р. / ХДЗВА. – Х., 2008. – С. 8-10.
16. Прудников В. Г. Харьковская научная школа молочных технологов члена-корреспондента ВАСХНИЛ и УААН, доктора

сельскохозяйственных наук, профессора М. И. Книги / В. Г. Прудников, Б. Ф. Галат, Н. И. Машкин // Проблемы с.-г. виробництва на сучасному етапі та шляхи їх рішення : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 105-річчю з дня народження доктора с.-г. наук, професора, член-кореспондента ВАСГНІЛ і УААН М.І. Книги, 18-19 вересня 2008 р. / ХДЗВА. – Х., 2008. – С. 4-7.

17. Тендітник В. С. Наукова школа молочних технологів і її творець – професор М.І. Книга / В. С. Тендітник // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – Полтава, 2014. - № 2. - С. 91-95.
18. Книга Моисей Иванович [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cnsnb.ru/AKDiL/akad/base/RK/000024.shtm>. – Дата доступа : сентябрь 2014. – Название с экрана.

ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Харківський зооветеринарний інститут: історія, методи навчання, методики наукових досліджень 28, 34, 44, 102

Велика рогата худоба:

- загальні питання 30, 49, 154
- лактація 21, 27, 47, 57, 59, 95, 105, 112
- жирномолочність (методи підвищення, методики визначення) 12, 42, 64, 67, 72, 74, 80, 91, 142
- молочна продуктивність 8, 24, 35, 53, 74, 88, 92, 95, 99, 124, 141, 143
- виробництво молока 31, 32, 43, 45
- оздоровлення стада, лактація та склад молока тварин при захворюваннях 85, 86, 90

Практичні поради:

- зоотехнікам 110
- дояркам 1, 3, 4

Молоко:

- хімічний склад 5, 7, 9, 13, 14, 18, 27, 37, 39, 48, 82, 101, 105, 138
- біохімічні властивості 84, 108, 112, 115
- якість 6, 17, 19, 20, 33, 53, 54, 61, 65, 73, 81, 87, 92, 100, 124, 126, 131, 140, 141, 145
- технологія молока та молочних продуктів 15, 29, 46, 108, 111, 139

Сир 2, 16, 53, 97, 122, 135

Годівля:

- свиней 58, 69
- телят 38

- **корів:**

- загальні питання 25, 54, 56, 61, 68, 87

нормування годівлі, вплив раціону на якість і склад молока та продуктивність корів: 70, 81, 103

- вуглеводів 19, 22, 26, 33, 37, 39

- цукру 17, 19, 23, 94, 120

- протеїну 40, 48, 70, 79, 100, 147

- пектину 132, 143

- мінеральних речовин 8, 10

- фосфору 10, 70, 77, 79, 83, 100, 104, 147

- сірки 77, 133, 147

- кальцію 10, 79, 83

структура раціонів корів: 52, 53, 66, 73, 97, 137

- силосно-коренеплодних 83, 127, 135, 146

- жомово-силосних 71

соковиті корми в раціонах корів: 20, 60, 94, 120, 124, 136, 141, 151, 152

- цукрові буряки 50, 51, 55, 58, 62, 63, 75, 76, 106

Соковиті корми: технологія вирощування, її вплив на поживність та склад:

- зелений конвеєр 152

- буряк 96, 98, 129, 130

- кукурудза 89, 93, 107, 109, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 121, 123, 128, 129, 134, 136, 148, 149, 150

ПОКАЖЧИК СПІВАВТОРІВ

- Бабак А. Л.** 24, 37-38, 69
- Бахрушин В. В.** 91-92, 112
- Бузун И. А. (Бузун І. А.)** 60, 65, 73, 82, 86
- Галат Б. Ф.** 71, 141
- Гриненко В. И.** 96, 106
- Землякова А. В.** 135
- Землянський В. М.** 110
- Змиєв В. В.** 77, 133, 139
- Иванов Л. Н.** 107, 117
- Калантар А. А. (57)**
- Клиценко С. Т.** 66
- Книга М. М. (Книга Н. М.)** 75, 93, 107, 109, 113, 116, 118-119, 123, 134, 141, 148-150
- Левандовський В. Т.** 1
- Максаков В. Я.** 51
- Машкин Н. И.** 129, 131, 150
- Пахомов А. П.** 130, 132, 145
- Пирков В. Н.** 135, 136
- Попов О. Я. (Попов А. Я.)** 64, 67
- Скоробагатова Ю. Н.** 137, 138
- Тендитник В. С.** 105, 122
- Хмелик Г. Г.** 24, 37
- Шевченко И. М.** 106, 112, 122

ЗМІСТ

ВНЕСОК ПРОФЕСОРА М. І. КНИГИ В РОЗВИТОК ТВАРИННИЦТВА ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	3
ЖИЗНЕННИЙ ПУТЬ ПРОФЕССОРА МОЙСЕЯ ИВАНОВИЧА КНИГИ.....	7
ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ДОКТОРА С.-Г. НАУК, ПРОФЕСОРА МУСІЯ ІВАНОВИЧА КНИГИ	12
ХРОНОЛОГІЧНИЙ СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ.....	15
НАУКОВА ШКОЛА М.І. КНИГИ.....	34
ЛІТЕРАТУРА ПРО ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ М.І.КНИГИ.....	37
ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖЧИК.....	40
ПОКАЖЧИК СПІВАВТОРІВ.....	42